

รายงาน การถอดบทเรียน “เกษตรปลอดภัย”

ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพ การผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.)

ประจำปีงบประมาณ 2563

บ้านสวนอติราห์

อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

โดย
สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
กรมส่งเสริมการเกษตร

คำนำ

โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) เป็นงานนโยบายหลักของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ต้องมีการบูรณาการขับเคลื่อนการดำเนินงานจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อเป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิต การบริหารจัดการ และการตลาด รวมทั้งการให้บริการทางการเกษตร เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ การแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเกษตรในพื้นที่ กรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงาน ศพก. “เกษตรปลอดภัย” และดำเนินการถอดบทเรียนจังหวัดละ ๑ เรื่อง โดยการคัดเลือก ศพก. หรือ เครือข่าย ศพก. ที่มีจุดเด่นในเรื่องเกษตรปลอดภัย เพื่อใช้เป็นต้นแบบและแนวทางในการส่งเสริมการเกษตรแบบ ปลอดภัยโดยกระบวนการเกษตรกรถ่ายทอดสู่เกษตรกรด้วยตัวเอง

สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงได้คัดเลือก ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) อำเภอปาย โดยมีนายนายประยูร ปิมปา เป็นเกษตรกรต้นแบบของ ศพก. อำเภอปาย มีการทำเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์ที่โดดเด่นเป็นที่ยอมรับของเกษตรกรในพื้นที่ จนได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตร และมีแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อเกษตรกรหรือผู้สนใจอื่นๆ ต่อไป

สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สิงหาคม ๒๕๖๓

สารบัญ

	หน้า
๑. ประวัติความเป็นมาเกษตรกรต้นแบบ	๑
๒. ลักษณะการทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ	๑
๓. แรงจูงใจในการทำเกษตรปลอดภัย	๒
๔. วิธีดำเนินการของบ้านสวนอศิราห์	๒
๕. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของบ้านสวนอศิราห์	๑๐
๖. ปัญหาอุปสรรคของบ้านสวนอศิราห์	๑๐
๗. ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมของบ้านสวนอศิราห์	๑๑
๘. การขยายผลสู่ชุมชนของบ้านสวนอศิราห์	๑๒
๙. ภาคผนวก	๑๔

ถอดบทเรียน บ้านสวน อศิราห์ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ประวัติความเป็นมาเกษตรกรต้นแบบ

เกษตรกรต้นแบบ นายประยูร ปิมปา

สถานที่ตั้งพื้นที่เรียนรู้/พื้นที่ดำเนินกิจกรรม

บ้านเลขที่ ๑๑๑/๑ หมู่บ้าน ท่าปาย หมู่ที่ ๓ ตำบล แม่ฮี้ อำเภอ ปาย จังหวัด แม่ฮ่องสอน รหัสไปรษณีย์ ๕๘๑๓๐

พิกัดที่ตั้ง X : ๔๔๓๖๙๔ Y: ๒๑๓๓๖๗๘

ประวัติการศึกษา

- ระดับประถมศึกษา โรงเรียนบ้านท่าปาย หมู่ที่ ๓ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนปายวิทยาคาร อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โรงเรียนโปลิเทคนิคลานนาเชียงใหม่
- ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชา การจัดการ

ประวัติการทำงาน

- ผู้ใหญ่บ้านท่าปาย (สมัยที่๒) เดือน ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๕ จนถึงปัจจุบัน
- ผู้ใหญ่บ้านท่าปาย (สมัยที่๑) พ.ศ.๒๕๕๐- เดือน พฤศจิกายน พ.ศ.๒๕๕๕
- รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮี้ พ.ศ. ๒๕๔๖-พ.ศ.๒๕๕๐

ลักษณะการทำเกษตรของเกษตรกรต้นแบบ

นายประยูร ปิมปา เริ่มต้นอาชีพเกษตรกร ตั้งแต่ปี ๒๕๓๘ เป็นการทำเกษตรกรรมแบบเชิงเดี่ยว ปลูกกระเทียม ในพื้นที่ ๑๐ ไร่ ทำมาเป็นเวลา ๕ ปี ราคากระเทียมเริ่มตกต่ำลงเรื่อย ๆ ประสบปัญหาขาดทุน เลยเข้าร่วมโครงการลดพื้นที่ปลูกกระเทียม กับทางเกษตรอำเภอปาย และหันมาปลูกข้าวนาปี เพื่อบริโภคในครัวเรือน และปลูกถั่วเหลือง ทำได้ ๔ ปี ก็ประสบปัญหาราคาคงต่ำอีกเช่นเคย ในปี ๒๕๔๗ นายประยูร ปิมปา ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และมีโอกาสศึกษาแนวทาง เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง จึงได้นำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ต่อมาในปี ๒๕๕๐ ได้รับเลือกตั้งให้เป็น “ผู้ใหญ่บ้าน” หลังจากได้เข้าร่วมอบรมกับทางมูลนิธิกิจกรรมธรรมชาติ หลักสูตร “การพัฒนาเกษตรกรสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง” จึงได้นำมาเอาระบบเศรษฐกิจพอเพียง และปฏิบัติเพื่อเป็น

ตัวอย่างให้กับชาวบ้าน โดยการปลูกพืชผักสวนครัว ผลไม้ โดยเน้นเพื่อการบริโภคในครัวเรือน หากเหลือก็จำหน่าย จ่าย แจก ให้กับชาวบ้านในหมู่บ้าน แลกเปลี่ยนและพึ่งพาอาศัยกันในชุมชน และเน้นการลดใช้สารเคมีที่ใช้ในการเกษตร จนทำให้บ้านท่าปาย หมู่ ๓ ตำบลแม่ธิ่ ได้รับการประกาศให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับอำเภอ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๘ และได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่น ในระดับจังหวัด ในปี ๒๕๕๙

แรงจูงใจในการทำเกษตรปลอดภัย

จุดเริ่มต้นของศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ เดิมทีมีพื้นที่นา จำนวน ๔ ไร่ ซึ่งเดิมพื้นที่ดังกล่าว ทำนา ปีละ ๑ ครั้ง และในช่วงฤดูหนาวจะเปิดเป็นลานทางเดินที่ให้กับนักท่องเที่ยว นอกนั้นก็ปล่อยพื้นที่ให้ว่างเปล่าจึงคิดว่าจะทำอะไรเพื่อที่จะใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และสามารถสร้างรายได้ให้ได้ตลอดทั้งปี จึงเริ่มศึกษา “เกษตรทฤษฎีใหม่” การทำไร่นาสวนผสม ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ เป็นแนวทางในการจัดการทรัพยากรเพื่อการเกษตรในที่ดินขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด และได้ปรึกษาทางครอบครัว ตกลงว่าจะใช้พื้นที่ดังกล่าวทำเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยเริ่มดำเนินการในช่วงเดือน ธันวาคม ๒๕๕๘ ภายใต้อุปกรณ์..บ้านสวนอศิราห์ เกษตรตามรอยพ่อ เป็นการทำเกษตรแบบปลูกพืชผสมผสานโดยไม่ใช้สารเคมี โดยมีแนวคิดที่ว่า คนในครอบครัวต้องกินผักที่ปลูกด้วยต้องทำให้ปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและตระหนักถึงความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม อยากให้ครอบครัวมีกิจกรรมทำร่วมกัน และต้องการช่วยเหลือให้ชุมชนรอบข้างมีรายได้จากการขายสินค้าให้กับนักท่องเที่ยว

วิธีดำเนินการของบ้านสวนอศิราห์

บ้านสวนอศิราห์มีการจัดสรรพื้นที่ทำกินได้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า โดยแบ่งพื้นที่ ออกเป็น ๔ ส่วน ตามหลักทฤษฎีใหม่อัตราส่วน ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ ดังนี้

๑. พื้นที่ส่วนที่หนึ่งประมาณ ๓๐% ให้ขุดสระเก็บกักน้ำ เพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนและ ใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ ปลาที่เลี้ยงในบ่อ ปลานิลหมัน ปลาทับทิม และปลาหมอ ตาล และเป็นการเลี้ยงแบบอินทรีย์ รวมทั้งเป็นบ่อพักและบำบัดน้ำที่อาจจะมีสารเคมีเจือปนมาให้ตกตะกอนก่อนจะนำน้ำไปใช้ในสวน ในส่วนของขอบบ่อเก็บน้ำ มีการปลูกไม้ยืนต้น ผลไม้ต่าง ๆ เช่น กล้วยน้ำว่าเตี้ย กล้วยมะลิอ่อน กล้วยน้ำว่าปากช่อง ๕๐ มะกอกน้ำ มะม่วงน้ำดอกไม้ อะโวคาโต้ หน่อไร่ มะนาว ดอกแค ลูกหว้า รวมถึง หล้าเนเปียร์ (ปลูกให้วัวกิน) และหล้าแฝก เพื่อป้องกันพังทลายของหน้าดินรอบ ๆ บริเวณบ่อน้ำ
๒. พื้นที่ส่วนที่สองประมาณ ๓๐% ใช้ปลูกข้าวในฤดูฝน เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวันในครัวเรือนให้เพียงพอตลอดปี เพื่อลดค่าใช้จ่ายและสามารถพึ่งตนเองได้ เป็นการปลูกข้าวแบบอินทรีย์ ไม่ใช้สารเคมี และมีผลผลิตที่เหลือจากการบริโภคในทั้งปี นำไปบรรจุผลิตภัณฑ์จำหน่าย ในแบรนด์ชื่อ “อศิราห์” ซึ่งเป็นข้าวพันธุ์ข้าวหอมปาย ข้าวสามสี ซึ่งใน ๑ รวงข้าว จะประกอบด้วยสามสีด้วยกัน และเป็นสีข้าวแบบข้าวกล้อง มีการเพิ่มมูลค่าสินค้าผลผลิต โดยจำหน่ายให้กับคณะที่มาศึกษาดูงานที่สวน และตามร้านค้าที่สนใจนำผลผลิตภัณฑ์ไปจำหน่าย ส่วนฟางข้าวที่ได้หลังการเก็บเกี่ยว นำเก็บส่วนหนึ่งไว้ให้วัวกินในช่วงฤดูแล้ง อีกส่วนหนึ่งนำมาทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ปริมาณมากแบบไม่พลิกกอง สูตรวิศวกรรมแม่โจ้ ๑ เพื่อใช้ในการบำรุงดินและพืชในสวน
๓. พื้นที่ส่วนที่สามประมาณ ๓๐% ใช้ปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น พืชผัก พืชไร่ พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้เป็นอาหารประจำวัน เหลือบริโภคก็นำไปจำหน่าย ซึ่งในสวนเราปลูกหลากหลายชนิด ผสมผสาน ทั้งพืชเศรษฐกิจ พืชผักสวนครัว สมุนไพร ได้แก่ มะนาวไร้เมล็ด พันธุ์ทุลเกล้า มะนาวแป้น มะกรูด กล้วยหอมทอง กล้วยหอมเขียว กล้วยน้ำว่าเตี้ย กล้วยน้ำว่ามะลิอ่อน กล้วยน้ำว่าปากช่อง ๕๐ กล้วยไข่กำแพงเพชร กล้วยเล็บมือนาง ไผ่กิมซุง ไผ่ยักษ์เมืองน่าน หน่อไร่ ขนุนแดงสุริยา ขนุนทองประเสริฐ ส้มโอทับทิมสยาม ส้มโอทองดี ฝรั่งสีทอง มะม่วงน้ำดอกไม้พันธุ์ส่งออก มะม่วงมหาชนก มะม่วงโชคอนันต์ มะม่วงจินหวง มะม่วงแดงจักรพรรดิ มะม่วงเขียวใหญ่เมืองนนท์ มะม่วงเขียวเสวย ตะขบยักษ์เวียดนาม มะไฟหวาน ลูกหว้า ต้นปีบ มะขามเปรี้ยวยักษ์ มะกอกน้ำ อะโวคาโต้ ชมพู่มะเหมี่ยว พืชผักสวนครัวรั้วกินได้ เช่น ผักเชียงดา ผักคะน้า แม็กซีโก ชিং ช่า ตะไคร้ พริก มะเขือ กะเพรา โหระพา ใบย่านาง ตำลึง ผักกาด คะน้า ต้นหอม ผักชี ผักไผ่ ฯลฯ รวมถึงสมุนไพรพื้นบ้าน เช่น ฟ้าทะลายโจร ว่านหางจระเข้
๔. พื้นที่ส่วนที่สี่ประมาณ ๑๐% ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และโรงเรือนอื่น ๆ ถนน คันดิน กองฟาง ลานตาก กองปุ๋ยหมัก โรงเรือน คอกสัตว์ ไม้ดอกไม้ประดับ เป็นต้น ในด้านปศุสัตว์ เลี้ยงวัว ๑๒ ตัว ให้กินหญ้าภายในแปลงที่สวน และฟางข้าวที่ปลูกเอง หมูป่า ๕ ตัว หมูจินหัว ๓ ตัว เลี้ยงแบบอินทรีย์ โดยให้เกลบอ่อนและเศษอาหาร ไข่ไก่ ๔๐ ตัว เลี้ยงแบบอินทรีย์ ปล่อยตามธรรมชาติ ให้ปลายข้าว เป็นอาหาร

เมื่อผลผลิตเพียงพอเพื่อบริโภคในครัวเรือน และหากเหลือจากการบริโภคจะทำการจำหน่ายในพื้นที่ เช่น พืชผักสวนครัว กล้วยหอมทอง มะนาวไร้เมล็ด ปลาทับทิม ปลานิลหมัน ข้าวหอมสามสี สเปร์ยสมุนไพรไล่ยุง ส่วนวิธีการจำหน่าย ก็จะเป็นการจำหน่ายเองในหมู่บ้าน หรือตามหน่วยงานต่าง ๆ หรือตามออเดอร์จากกรีสอร์ทในตัวอำเภอปาย โดยการโฆษณาลงในกลุ่มไลน์ของหมู่บ้าน และนอกจากนี้ เรายังใช้โซเชียล เช่น facebook ในการลงกิจกรรมและลงจำหน่าย เพื่อขยายกลุ่มเป้าหมายของลูกค้าให้กว้างขึ้น จากหมู่บ้าน ไปอำเภอ ไปจังหวัด รวมทั้งต่างจังหวัดด้วย และจำหน่ายเองในสวน สำหรับคณะที่มาศึกษาดูงาน

ต่อมาบ้านสวนอศิราห์ เกษตรตามรอยพ่อ ได้ยื่นขอการรับรองแหล่งผลิตพืชอินทรีย์ ต่อสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ ๑ และได้รับการรับรอง Organic Thailand มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกษ. ๙๐๐๐ เล่ม ๑-๒๕๕๒ รหัสรับรอง TAS : ๕๕๐๐๒ พืชที่ได้รับการรับรอง ๗ ชนิด ได้แก่ ๑. มะนาวไร้เมล็ด

๒. กลัวยหอมทอง ๓. กลัวยน้ำว่า ๔. ส้มโอทับทิมสยาม ๕. มะม่วงน้ำดอกไม้ ๖. ฝรั่ง ๗. ใฝกิมซุง วันที่รับรอง ๓๐ เมษายน ๒๕๖๒ ถึงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๔ เป็นความภาคภูมิใจของครอบครัว ที่เป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองแปลงแรกของแม่ฮ่องสอน และยังเป็นแปลงต้นแบบการผลิตพืชอินทรีย์ของแม่ฮ่องสอน

บ้านสวนอศิราห์ เกษตรตามรอยพ่อ มีการจัดทำฐานเรียนรู้เพื่อเป็นที่ศึกษาดูงานของผู้ที่สนใจในการทำเกษตรอินทรีย์ได้เข้ามาศึกษาดูงาน และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติให้เหมาะสมกับพื้นที่การทำเกษตรของตนเอง

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๑ ฐานการเรียนรู้การทำเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ เป็นการบรรยายหลักของการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ การจัดการที่ดินและน้ำขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๒ ฐานการเรียนรู้การนำเศรษฐกิจพอเพียงนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และใช้ในการประกอบอาชีพต่าง ๆ เป็นการบรรยายถึงระบบเศรษฐกิจพอเพียง ความสำคัญของระบบเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายคืออะไร และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างไร

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๓ ฐานการเรียนรู้การทำการเกษตรอินทรีย์ การปลูกพืชผักอย่างปลอดภัย

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๔ ฐานการเรียนรู้การทำปุ๋ยหมักอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพ การใช้สมุนไพรไล่แมลง การปลูกดอกไม้ไล่แมลง การให้แมลงเป็นตัวช่วยในการจัดระบบนิเวศภายในสวน

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๕ ฐานการเรียนรู้การจัดการที่ดินและน้ำ การจัดการแปลงที่ดิน การวางแผนการผลิต การตลาด การแปรรูปสินค้าทางการเกษตร การรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชน

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๖ ฐานการเรียนรู้การปลูกไม้ยืนต้น พืชเศรษฐกิจ การเพาะเมล็ด การตอนกิ่ง การปักชำ การขยายพันธุ์พืช

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๗ ฐานการเรียนรู้ด้านปศุสัตว์ การเลี้ยงไก่ไข่ การเลี้ยงสุกร การเลี้ยงโค

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๘ ฐานการเรียนรู้ด้านการประมง การเลี้ยงปลาในบ่อดิน การเลี้ยงในบ่อซีเมนต์

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๙ ฐานการเรียนรู้ด้านการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการเกษตร การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๑๐ ฐานการเรียนรู้ด้านการดูแลดิน การบำรุงดิน การปรับสภาพดิน

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๑๑ การใช้พลังงานทดแทน

ชื่อฐานเรียนรู้ที่ ๑๒ โครงการสร้างป่าสร้างรายได้

มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อรวบรวมสินค้าจากเกษตรกร และมีการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาด สามารถเก็บไว้ได้นาน โดยประกอบด้วยกลุ่ม ๑. กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์บ้านท่าปาย ๒. กลุ่มปุ๋ยหมักอินทรีย์บ้านท่าปาย ๓. กลุ่มสมุนไพรโล่งบ้านสวนอศิราห์ ๔. กลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษบ้านท่าปาย ๕. กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์บ้านท่าปาย

ผลิตภัณฑ์อินทรีย์

ข้าวหอมปาย เป็นข้าวหอมสามสี ขาว ชมพู แดงสนิม เป็นข้าวที่ปลูกแบบวิถีชาวนา ไม่ใช้สารเคมี สีแบบข้าวกล้อง มีคุณค่าทางอาหาร อุดมไปด้วยวิตามินอี สารต้านอนุมูลอิสระ กลิ่นหอม อิ่มทน อิ่มนาน

ดินปลูกบ้านสวนอศิราห์ ประกอบด้วยธาตุอาหารหลัก อาหารรอง และจุลธาตุตามที่พืชต้องการ ผลิตจาก อินทรีย์วัตถุ ๑๐๐% จากเศษพืช ผัก ไปไม้แห้ง/สด ขี้วัว หมักจนย่อยสลายเน่าเปื่อย ช่วยให้พืชงอกงาม เจริญเติบโตได้ดี

น้ำส้มวันไม้บ้านสวนอศิราห์ ป้องกัน มด เพลี้ย และแมลงศัตรูพืช ป้องกันโรคที่เกิดจากเชื้อรา ฆ่าเชื้อโรคในดิน บำรุงและกระตุ้นการเจริญเติบโตของพืช

สเปรย์สมุนไพรไล่ยุง บ้านสวนอศิราห์ผลิตจากน้ำมันมะกรูด น้ำมันตะไคร้หอมและน้ำมันยูคาลิปตัส เป็นการแปรรูปวัตถุดิบที่มีในชุมชนไร้สารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพใช้ไล่ยุงต้นเหตุแห่งโรคไข้เลือดออกใช้ดับกลิ่นอับชื้น ปรับอากาศ ให้รู้สึกสดชื่นใช้ได้ทุกเพศ ทุกวัย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของบ้านสวนอศิราห์

๑. การบริหารจัดการพื้นที่ที่เหมาะสม มีการแบ่งพื้นที่ตามหลักทฤษฎีใหม่ ๓๐:๓๐:๓๐:๑๐ มีการปลูกปลูกหลากหลายชนิดพร้อมทั้งมีการเลี้ยงสัตว์ และประมง ทำให้มีอาหารบริโภคได้ตลอดทั้งปี

๒. การปลูกพืชผสมผสานโดยไม่ใช้สารเคมี เน้นของการใช้สมุนไพร เช่น น้ำยางกล้วย ยาสูบ สะเดา เป็นต้น น้ำส้มควันไม้ เชื้อราบิวเวอร์เนีย ไตรโคเดอร์มา การกำจัดวัชพืชในสวน ใช้วิธีการตัด ไม่ใช่ยาฆ่าหญ้า เศษหญ้านำไปทำปุ๋ยหมักอินทรีย์แบบไม่พลิกกอง

๓. การขยายผลสู่ชุมชน เชื่อมโยงการท่องเที่ยว นำจุดเด่น วิธีในชุมชน เช่น การนวดแผนโบราณ การแช่น้ำแร่ การล่องแพ การนั่งช้าง และการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการเกษตร เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน สร้างรายได้เสริมและกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน

๔. การสร้างบ้านสวนอศิราห์ ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว และสถานที่ศึกษาดูงาน เป็นสถานที่ที่ให้ความรู้กับผู้สนใจในการทำเกษตรปลอดภัยไม่ใช้สารเคมี

๕. การประชาสัมพันธ์ มีการเผยแพร่ความรู้ต่างๆเกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดภัยผ่านทางเว็บไซต์ [www. baansuanakira.com](http://www.baansuanakira.com) และ สามารถติดต่อศึกษาดูงานพื้นที่เรียนรู้ และซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ผ่านทางID-line @baansuanakira , E-mail: fonpu@hotmail.com , Facebook:บ้านสวนอศิราห์ เกษตรตามรอยพ่อ ทำให้บ้านสวนอศิราห์เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

๖. การลงมือทำด้วยตัวเองทุกขั้นตอน ทำให้เกิดการพัฒนาตนเองโดยการส่งเข้าประกวดงานต่างๆ และรักในอาชีพการทำเกษตร

๗. ได้รับมาตรฐานการรับรอง Organic Thailand มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทำให้สินค้าเป็นที่ยอมรับและได้ราคาดี

ปัญหาอุปสรรคของบ้านสวนอศิราห์

๑. โรคแมลงรบกวน เนื่องจาก มีการปลูกพืชหลากหลายชนิดและแบบอินทรีย์ ทำให้เกิดโรคแมลงที่มีความแตกต่างกันของแต่ละชนิดพืช

วิธีการแก้ไข : ทำน้ำหมักชีวภาพ ผลิตภัณฑ์ชีวภัณฑ์ การใช้สมุนไพรไล่แมลง การปลูกดอกไม้ไล่แมลง การให้แมลงเป็นตัวช่วยในการจัดระบบนิเวศภายในสวน

๒. ขาดแคลนน้ำอุปโภคและบริโภคในฤดูแล้ง

วิธีการแก้ไข : ขุดสระเก็บน้ำ เพื่อใช้เก็บกักน้ำฝนในฤดูฝนและ ใช้ในการปลูกพืชในฤดู มีการเลี้ยงปลาในบ่อเพื่อบริโภค และสำหรับจำหน่าย

๓. รายได้ลดลง ในช่วงที่ไม่ใช่ฤดูกาลท่องเที่ยว

วิธีการแก้ไข : มีการแปรรูปสินค้าเกษตรให้สามารถเก็บไว้ได้นาน และมีการขายสินค้าผ่านทางออนไลน์

๔. ไฟฟ้าดับบ่อย

วิธีการแก้ไข : มีการใช้พลังงานทดแทน เช่น โซลาร์เซลล์

ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินกิจกรรมของบ้านสวนอศิราห์

๑. รายได้เพิ่มขึ้น จากการจัดทำบันทึกรายรับ-รายจ่าย ทำให้เห็นว่า การลงทุนในพืชเศรษฐกิจชนิดไหน ที่จะคุ้มทุนและได้ค่าตอบแทนที่ดีที่สุด ช่วยตัดสินใจและวางแผนได้ดี พืชที่สร้างรายได้ คือ กล้วยหอมทอง ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า เพราะสามารถขายได้ทั้งผลและหน่อกล้วย
  ๒. อาหารบริโภคเพียงพอต่อความต้องการ การทำประมง พืชผักสวนครัว ใช้บริโภคในครัวเรือนและจำหน่าย ถ้าเหลือก็แจกจ่าย แบ่งปัน ให้กับญาติพี่น้อง และบ้านใกล้เคียง สามารถมีผัก เนื้อสัตว์ บริโภคได้ตลอดปี ช่วยลดรายจ่ายของครัวเรือนลงได้ ข้าวหอมปาย ข้าวสามสี ปลูกเพื่อการบริโภคในครัวเรือน และแบ่งข้าวจำนวนหนึ่งจำหน่าย ส่วนผลผลิตนำมาแปรรูปใส่แพ็คเกจจำหน่ายเองที่สวนให้กับคณะศึกษาดูงาน
  ๓. ลดค่าใช้จ่ายและลดต้นทุนการผลิต คือ ค่าปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ปุ๋ย มีการทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองภายในสวน และยังเพียงพอที่จะจำหน่าย ยาฆ่าและไล่แมลง ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่นสมุนไพรต่าง ๆ เพื่อลดการใช้สารเคมีในพื้นที่ เป็นผลดีต่อทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า ต่อสุขภาพของเราเองและผู้บริโภค
  ๔. ทำให้มีการทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว สร้างการปฏิสัมพันธ์ที่ดี ร่วมกันคิดร่วมกันทำ ไม่ต้องออกไปหางานทำต่างถิ่นและเป็นการพัฒนา สร้างรายได้ให้กับชุมชนของตนเอง และชุมชนรอบข้าง
  ๕. เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน สามารถเป็นผู้นำในการทำเกษตรอินทรีย์ ให้ความรู้และการลงมือปฏิบัติให้กับคนในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญในการทำเกษตรปลอดภัย
- บ้านสวนอศิราห์ ได้รับการยอมรับและเป็นศูนย์เรียนรู้ด้านต่าง ๆ ดังนี้
๑. ศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
  ๒. ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
  ๓. ศูนย์ ศพก.เครือข่าย ด้านการทำไร่นาสวนผสม
  ๔. ศูนย์ ศพก.เครือข่าย ด้านการปศุสัตว์
  ๕. ศูนย์ ศพก.เครือข่าย ด้านการประมง
  ๖. แปลงต้นแบบการผลิตพืชอินทรีย์ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน
  ๗. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ตามโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี
  ๘. ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการพัฒนาที่ดินประจำตำบลแม่ฮี้
  ๙. ศูนย์เรียนรู้ โคก หนอง นา โมเดล
- เกียรติประวัติและรางวัลที่ได้รับ
๑. รางวัล หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับอำเภอ เมื่อปี พ.ศ.๒๕๕๘
  ๒. รางวัล “คนดี ศรีแม่ฮ่องสอน” ประจำปี ๒๕๕๘
  ๓. รางวัล หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่น ในระดับจังหวัด ในปี ๒๕๕๙

๔. รางวัล “ผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม” (ขั้นที่ ๒) จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำปี ๒๕๕๙
๕. รางวัล “ผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม” (แหวนทองคำ) จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประจำปี ๒๕๖๐
๖. รางวัล รองชนะเลิศ อันดับที่ ๑ เกษตรกรดีเด่นดีเด่น ระดับจังหวัด
สาขา ไร่นาสวนผสม ประจำปี ๒๕๖๐
๗. รางวัล ชนะเลิศ เกษตรกรดีเด่นดีเด่น ระดับจังหวัด สาขา ไร่นาสวนผสม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ประจำปี ๒๕๖๑
๘. หน่วยงานเครือข่ายดีเด่น ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชน (กศน.)
เนื่องใน “วันที่ระลึกสากลแห่งการรู้หนังสือ” ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๑
๙. ครอบครัวได้รับรางวัล “ครัวเรือนสามาชีพดีเด่น” ระดับจังหวัด ประจำปี ๒๕๖๑ ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน
๑๐. ผ่านการสรรหาปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน ระดับเขตตรวจราชการที่ ๑๕
ประจำปี ๒๕๖๑ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) สาขา ปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง
๑๑. รางวัล อาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) ต้นแบบ ระดับจังหวัด จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ประจำปี ๒๕๖๒ การนำแผนการผลิตรายบุคคล (IFPP) ไปใช้ในกิจกรรมเกษตร
๑๒. หน่วยงานเครือข่ายดีเด่น ด้านแหล่งเรียนรู้ชุมชน (กศน.)
เนื่องใน “วันที่ระลึกสากลแห่งการรู้หนังสือ” ประจำปี พ.ศ.๒๕๖๒
๑๓. ผ่านการสรรหาปราชญ์เกษตรของแผ่นดิน ระดับเขตตรวจราชการที่ ๑๕
ประจำปี ๒๕๖๒ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์) สาขา ปราชญ์เกษตรเศรษฐกิจพอเพียง
- การขยายผลสู่ชุมชนของบ้านสวนอศิราห์**
๑. เป็นแหล่งศึกษาศึกษาดูงานให้ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ให้กับคนในชุมชน นักเรียนคนต่างพื้นที่ และคนที่สนใจ
    - เป็นวิทยากรบรรยายในหลักสูตร การสร้างปากสิกรรมธรรมชาติบ้านแม่ปิง และการสร้างธนาคารอาหารชุมชนบ้านแม่ปิง ณ โรงเรียนบ้านแม่ปิง
    - ได้รับเชิญเป็นวิทยากรบรรยายในหลักสูตรฝึกอบรมด้านการบริหารจัดการแหล่งน้ำในพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ณ โรงเรียนบ้านแม่ปิง
    - การถ่ายทอดความรู้การปลูกมะนาวในวงบ่อ สู่เกษตรกรบ้านห้วยแก้ว หมู่ที่ ๖ ตำบลแม่ฮี้
    - จำสืบกอง มงคล นันทะเสน ได้นำองค์ความรู้ เรื่อง การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ นำไปปฏิบัติทำสวนเกษตรผสมผสานที่บ้านหนองกระต่าย หมู่ ๙ ตำบลแม่ยวม อ.แม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
    - นางสมจิต อุปละ นักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่ฮี้ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ลดรายจ่ายโดยการปลูกผักสวนครัว เพื่อบริโภคในครัวเรือน ไม่ใช่สารเคมี
    - นายดำรง ชัยกุล ประธานสภา อบต.เวียงเหนือ ได้นำองค์ความรู้ในการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ สูตรวิศกรรมแม่โจ้ ๑ นำไปปฏิบัติใช้ที่สวน ที่ตั้ง หมู่ที่ ๑ ตำบลเวียงเหนือ อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

๒. รางวัลผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม แหวนทองคำ ปี ๒๕๖๐ ผลงานเด่นที่นำเสนอ คือ การน้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน และการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่ จนเป็นศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ ของอำเภอปาย ขยายสู่ชุมชนจนได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ปี ๒๕๕๘

๓. การไปแสดงและจำหน่ายสินค้า ออกบูธ ตามสถานที่ต่าง ๆ สินค้าที่นำไปจำหน่าย จะเป็นสินค้าที่แปรรูปผลผลิตจากการเกษตร เพื่อเพิ่มมูลค่า และแก้ปัญหาราคาพืชผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ

๔. เชื่อมโยงและน้อมนำเอาระบบเศรษฐกิจพอเพียง กับ โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านท่าปาย การสร้างแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ณ บ้านสวนอศิราห์ เกษตรตามรอยพ่อ ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ และแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ของอำเภอปาย การส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น สะพานไม้ไผ่ในนาข้าว ซี่ช้าง ล่องแพ การสร้างสินค้า OTOP ที่เน้นการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นสินค้าของกิน ของฝาก เช่น ข้าวอินทรีย์ บัวยอินทรีย์ น้ำมะนาวน้ำผึ้ง น้ำพริกถั่วเน่า น้ำพริกคั่วทราย มะขามสามรส ชาตะไคร้ หน่อไม้ดอง ผักปลอดสารพิษ เป็นต้น เป็นการลดและแก้ไขปัญหาพืชผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ เป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้า เป็นการสร้างงานและสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

๕. การเผยแพร่ระบบเศรษฐกิจพอเพียงและขยายไปยังชุมชน โดยเริ่มจากผู้นำชุมชน ญาติพี่น้อง คนในชุมชน และ ชุมชนข้างเคียง เพื่อแนวทางการพัฒนาเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชน และลดต้นทุน การผลิตเพื่อให้คุ้มกับการลงทุน มีกิจกรรมที่สนับสนุน เช่น กิจกรรมปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้และปลอดสารพิษ กิจกรรมเลี้ยงไก่พื้นเมือง การเลี้ยงกบ การเลี้ยงปลา กิจกรรมการปลูกข้าวหอมมะลิปลอดสารพิษ การขุดบ่อน้ำในนาข้าว เพื่อทำการเกษตรในฤดูแล้ง การส่งเสริมอาชีพเสริมแก่กลุ่มแม่บ้าน กิจกรรมทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ ตลอดถึงโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ให้คนในชุมชนมีรายได้จุนเจือครอบครัว เชื่อมโยงการท่องเที่ยว นำจุดเด่น วิถี ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการนวดแผนโบราณ การแช่น้ำแร่ การล่องแพ การนั่งช้าง และการสร้างกิจกรรมต่าง ๆ ในด้านการเกษตร เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน สร้างรายได้เสริมและกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน และดึงคนรุ่นใหม่ให้มีส่วนร่วมกับบ้านเกิด เพื่อเป็นการพัฒนาผู้นำรุ่นต่อไป

ภาคผนวก

กิจกรรมการถอดบทเรียน

กิจกรรมในสวนอศิราห์

รายชื่อทีมงานการถอดบทเรียน

๑. นายวรากร พงกระจ่าย	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
๒. นางสาว รุ่งลาวัลย์ รัญจวรรณะ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
๓. นางสาว เพชรรัตน์ วงศ์ธานี	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
๔. นางสาว นนทนนท์ นาคสมบูรณ์	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
๕. นางสาว พิชญากัญ บัญมาปะ	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
๖. นางสาว กัญญาพัชร พยาวัง	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
๗. นาย ณิชกร บูลย์ประมุข	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
๘. นางสาว ประทุมพร ขอดแก้ว	นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการ สำนักงานเกษตรอำเภอปาย
๙. นางสาว ณิชกมล กันธาน้อย	เจ้าพนักงานการเกษตร สำนักงานเกษตรอำเภอปาย

ผู้ให้ข้อมูล

๑. นายประยูร ปิมปา เจ้าของสวนนอศิราห์
๒. นางเนตรนภา ปิมปา เจ้าของสวนนอศิราห์

**สำนักงานเกษตรจังหวัดแม่ฮ่องสอน
กรมส่งเสริมการเกษตร**

